

EEN HISTORISCHE NOOT: HET OFFICIUM NOBILE DOOR DE EEUWEN HEEN

Stafhouder Vincent COIGNIEZ

HOOFDSTUK I. INLEIDING

Het beroep van advocaat is wellicht zo oud als onze beschavingsgeschiedenis. Steeds zijn er personen geweest die het voor anderen, vaak behoeftigen, hebben opgenomen en hierbij gebruik hebben gemaakt van de gave van het woord. De advocaten beoefenen "l'art de parler subtil". In de Middeleeuwen noemde men de advocaten ook "Taellieden" of "Voorsprekers".¹

Ten onrechte denkt men vaak dat het beroep van advocaat zoals het nu bestaat haar wortels vindt in de Griekse oudheid. De Grieken kenden weliswaar "exegeten", onderlegd in kennis van de rituelen en het heilig recht, en logografen, redenaars zoals bv. Demosthenes. Onze advocatuur gaat direct terug op de Romeinse advocatuur zoals deze bestond in het Laat-Romeinse Keizerrijk.²

Het woord "advocaat" is afgeleid van het Latijn: advocare (erbij roepen). De "advocatus" (de erbij geroepene), meestal een vriend of een goede kennis, die welbespraakt, een eis uiteenzette of het verweer op zich nam voor een partij voor de rechter. Men mag daarbij niet uit het oog verliezen dat in het klassieke Rome een "proces" een publieke aangelegenheid was, gevoerd op marktpleinen, in open of openbare gebouwen, in het bijzijn van de menigte. Een partij verscheen voor de rechter vergezeld van familie en vrienden (le cortège des amis). De rechters waren meestal leken (die zich weliswaar lieten adviseren door rechtsgeleerden, jurisconsultes genoemd). Het was dus van belang om door het aantal, de kwaliteit en het aanzien van de vergezellende personen indruk te maken.³

De advocaat kwam tussen als "vriend". Voor deze vriendendienst vroeg de advocaat geen vergoeding ; een vriend mocht zijn diensten niet ter beschikking stellen tegen een geldelijke vergoeding, wel mocht hij aanvaarden wat men hem vrijwillig aanbood. Men deed het voor de eer. Vandaar honorarium. De honorgedachte zal blijvend het beroep kenmerken. De kosteloosheid van de interventie van de advocaat heeft echter het "Corpus iuris Civilis" niet meer bereikt.⁴

In het Laat-Romeinse Keizerrijk (305-565 na Chr.) waren de advocaten pleiters, geschoold in het recht, en werd het beroep georganiseerd op een wijze die ons meer vertrouwd voorkomt; bij elke

¹ J. NAUWELAERS, *Histoire des Avocats au Conseil Souverain de Brabant*, I, Brussel, Bruylant, 1947,20.

² J. STEVENS, *Regels en Gebruiken van de Advocatuur te Antwerpen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1990,15-16.

³ J. STEVENS, *o.c.*, 16 ; J. NAUWELAERS, *o.c.*, 9.

⁴ B. HERMESDORF, *Licht en schaduw in de advocatuur der Lage Landen, historische studie*, Leiden, E.J. Brill, 1951,12.

rechtbank was een vast aantal advocaten ingeschreven die blijk gaven van een "legum eruditio". Zij vormden een "ordo", dienden aanvaard te worden door de magistraat, moeten wonen in het rechtsgebied en waren onderworpen aan de tuchtrechtspraak.⁵

Vanuit de Romeinse tijd dateert het beeld van het "officium nobile". De nadruk werd gelegd op de "nobelheid" en de "verhevenheid" van het beroep. De keizers Leo en Arthemis vaardigden in 469 na Chr. een constitutie uit, die later werd opgenomen in de Codex Justinianus, en die voor de advocatuur een "Leitmotiv" werd: "Voor ons rijk (imperium) vechten niet alleen wie met zwaarden, schilden en helmen de strijd aanbinden, maar ook de advocaten. Strijdvaardigheid betekent tevens hulpvaardigheid tegenover allen die zijn bijstand niet kunnen missen".⁶ De rechtsbijstand van de armen werd beschouwd als behorend tot het natuurrecht, het goddelijk recht (vandaar pleiten pro deo). De nobiliteit ligt in het heilige van de verrichtingen.⁷

Na de val van het Romeinse Rijk (476 na Chr.) bleef in de voormalige Romeinse gewesten, zelfs na de inval van de barbaren, het Romeinse recht voortleven. De veroveraars pasten echter hun gewonterecht toe op hun eigen onderdanen. Deze dualiteit (toepassing van het recht, niet territoriaal maar volgens het personaliteitsbeginsel) duurde tot ongeveer de 9de à 11de eeuw : in die periode werd geleidelijk aan het beginsel van de territorialiteit toegepast (dezelfde regels over het hele grondgebied van toepassing op iedereen).

Het betekende het einde van de wereldlijke toepassing van het Romeinse recht, dat evenwel door de Kerk werd bewaard. Het costuymrecht (gewonterecht) en het Kerkelijk-Romeinse recht leefden in de Middeleeuwen naast elkaar, waarbij men niet mag vergeten dat heel wat materies tot het canonieke recht van de Kerkelijke macht behoorden (bv. staat van gedoopte of heiden, staat van gehuwde of ongehuwde, kerkelijke fiscaliteit, enz).⁸

Het Romeinse recht, zeg maar het Corpus Iuris Civilis, werd in de donkere Middeleeuwen bewaard en bestudeerd door de Glossatoren en de Postglossatoren van onder meer de universiteit van Bologna. In onze streken werd het Romeinse recht opnieuw preponderant vanaf de stichting van de universiteit van Leuven door Hertog Jan IV in 1425. Aanvankelijk werden er onder meer naast de Artes, het Romeinse en Kerkelijke recht onderwezen – theologie zou enkele jaren later volgen.

Aan de universiteit werden de costuymen, het prinselijk recht en de manier van procederen, niet onderwezen. De afgestudeerde juristen pasten het Romeinse recht als hulpwetenschap toe (bv. wanneer de lokale gewoonten – costuymen – geen oplossing boden). In onze gewesten luidde de stichting van de universiteit van Leuven de "receptie" van het Romeinse recht in.

De costuymen waren zeer verscheiden. Het toepassingsgebied was zeer beperkt, meestal tot een stad (Antwerpen, Brussel, Brugge), soms tot enkele dorpen (de costuymen van Ukkel vonden toepassing in ongeveer 40 dorpen). De belangrijkste costuymen (Luik, Bergen, Leuven, enz.)

⁵ J. STEVENS, *o.c.*, 17-18.

⁶ B. HERMESDORF, *o.c.*, 20-21.

⁷ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 334.

⁸ J. STEVENS, *o.c.*, 18.

waren van toepassing in 200 tot 400 dorpen.⁹ De procedures die van toepassing waren verschilden eveneens. De meeste Rechtbanken hadden een "Stijl", een soort reglement waarin de procedureregels werden beschreven.¹⁰

In de periode van de vroege Middeleeuwen tot het einde van het Ancien Régime kreeg het beroep van advocaat steeds meer gestalte en werden de grondslagen van de deontologie van het beroep gelegd. Een zeer boeiend en zeer gevarieerd groei- en wordingsproces. Deze evolutie schetsen op een precieze en genuanceerde wijze is helaas niet mogelijk binnen dit kort bestek. Daarom enkele themata.

HOOFDSTUK II. DE VORMING VAN DE ADVOCAAAT

Zelfs voor de stichting van de universiteit van Leuven werd het beroep uitgeoefend door "geletterden". De eerste advocaten-jurisconsultes uit onze streken studeerden aan Italiaanse en Franse universiteiten (Orléans, Parijs, Bologna en Padua).

Uit een inschrijvingslijst van 1362 van de universiteit van Parijs, teruggevonden in de archieven van het Vaticaan, bleek dat de universiteit opvallend veel Vlamingen aantrok.¹¹

Ten tijde van Karel de Stoute werd bij Ordonnantie van 1473 van de Souvereine Raad van Brabant opgelegd dat de advocaat 'habile, idoyne et suffisant' zou zijn. In 1500, 75 jaar na de stichting van de universiteit van Leuven, werd het behalen van een universiteitsdiploma "in enige vermaerde universiteit" verplicht. Met uitzondering van het graafschap Henegouwen, waar andere vormingsvereisten (stage, enz) werden opgelegd, was een universitaire graad verplicht.¹²

Filips II, die de strijd aanbod tegen de ketterij, verbood zijn onderdanen te studeren aan de 'zozegde' universiteit van Leiden en verplichtte hen hun vorming te laten verzorgen door de nationale universiteiten, de Katholieke universiteiten van Leuven en Douai, of aan de universiteit van Rome. Deze verplichting werd herhaaldelijk bevestigd onder meer bij Ordonnantie van 5 september 1617, uitgevaardigd door de vorsten Albrecht en Isabella. Het is echter de vraag of in de praktijk deze verplichting, die eigenlijk in onze gewesten neerkwam op een monopolie van de universiteit van Leuven, werd nageleefd. Onder bewind van de Oostenrijkse despoot Jozef II werden alle universiteiten gelijk gesteld.¹³

Aan de universiteiten werd – in het Latijn – Romeins en Kerkelijk recht onderwezen. De afgestudeerden waren dus onbekend met de costuymen, de manier van procederen (stijlen) en vaak ook met de taal die in de rechtspleging werd gebruikt.

⁹ J. STEVENS, *o.c.*, 20.

¹⁰ B. HERMESDORF, *o.c.*, 42 e.v.

¹¹ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 72.

¹² G. DUCHAINE en E. PICARD, *Manuel Pratique de la Profession d'avocat en Belgique*, Brussel, Chez Claaren, 1869, 3.

¹³ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 72-75.

De afgestudeerden dienden zich dus verder te bekwamen door bv. zittingen te volgen en door zich te laten opleiden door oudere confraters. De stage is dus uit de praktijk geboren, maar was, uitgezonderd in het Graafschap Henegouwen, niet verplicht. Jozef II legde een stage van twee jaar op en verbond de toegang tot het beroep aan het slagen in een examen over procedure.¹⁴

HOOFDSTUK III. DEONTOLOGIE – GEBRUIKEN – DISCIPLINAIR TOEZICHT

De deontologie is geleidelijk aan tot stand gekomen. De ordonnantie van Filips II van 23 oktober 1274 bevatte reeds een embryonale code van professionele regels.¹⁵

Vele deontologische regels, die de advocatuur vertrouwd voorkomen, bestaan reeds eeuwen:

- verbod om een zaak te behartigen die men onrechtvaardig vindt (formule die in de eed terug komt);
- verplichting tot discretie en beroepsgeheim;
- verbod om tegenstrijdige belangen te behartigen.

"*De Ordonnantie ende Verhael vanden Stijl en de Maniere van procederen voor Amptman Borghemeester en Schepenen van de Stadt Anwerpen*" van 29 september 1582 bevatte een reglement over de advocaten, waarin enkele deontologische regels zijn neergelegd¹⁶:

- art. VI : verbod van 'prolixie' schrifturen;
- art. VII: gebod van reverentie aan de Rechtbank, verbod van iniuren;
- art. VIII: verbod om op de zitting een vonnis te becommentariëren of te bekritisieren;
- art. XXII : regelt het probleem van de opvolging (verbod van retentierecht op een dossier).

Bepaalde gebruiken bestaan ook reeds sedert eeuwen, bv. de anciënniteit ter zitting. Een reglement van de Souvereine Raad van Brabant van 13 december 1589 regelt het verloop van de zitting in functie van de anciënniteit van de advocaten en procureurs.

Tot voor het decreet van Napoleon van 14 december 1810 waren de advocaten disciplinair afhankelijk van de rechtbank, waarbij ze geaccrediteerd waren. Deze rechtbank trad dan ook op als tuchtcollege, die disciplinaire sancties als boetes, berispingen, schorsing en schrapping kon opleggen.¹⁷

¹⁴ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 465; G. DUCHAINE en E. PICARD, *o.c.*, 5.

¹⁵ J. STEVENS, *o.c.*, 19.

¹⁶ J. STEVENS, *o.c.*, 23.

¹⁷ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 25.

De advocaat in het Ancien Régime was dus disciplinair afhankelijk van de rechtbank. De verhouding tussen rechter en advocaat had echter een heel eigen karakter; de rechters zagen in de advocaten in de eerste plaats rechtsgeleerden bij wie ze soms te rade gingen ('advijzen pro judice') wat voor vele advocaten een aanvullend inkomen opleverde.

De rechters deden vaak een beroep op advocaten om hen te vervangen op de zittingen in geval zij verhinderd waren. Het systeem van de plaatsvervangende rechters bestaat dus al zeer lang, net zoals de kritiek op het systeem en vooral op de wijze waarop het werd uitgeoefend. Reeds in 1658 liet het Parket-Generaal zich kritisch uit over het systeem van de plaatsvervangers bij de Schepenrechtbank van Diest: "le prestige de la justice était atteint par le spectacle de ces avocats-juges interchangeables passant de la barre au siège et du siège à la barre".¹⁸

HOOFDSTUK IV. DE ZORG VOOR DE ARMEN

De rechtsbijstand voor de armen is steeds een bekommernis geweest van eerste orde voor de advocatuur. Zoals *supra* reeds werd gezegd, werd het aanzien als een verplichting voortspuitend uit het natuurrecht en het goddelijk recht. (*Door de rechtsbijstand voor de armen te verzekeren werkte men voor God – pro deo*).

NAUWELAERS¹⁹ citeert desbetreffend uit de Procedurestijl van 1531 van de Souvereine Raad van Brabant: "*Les avocats donneront audience parfaite aux parties ou à leurs procureurs, tant aux indigents, qu'ils serviront pour l'amour de Dieu, qu'aux riches ; les pauvres venant les premiers, ils leur donneront audience, les serviront et les rassureront avant les riches qui viendraient ensuite*".

De bijstand van een advocaat voor iedereen was zo goed ingeburgerd in het gerechtelijk gevoel dat bv. volgens de costuyme van Diest de rechtbank een advocaat toewees aan de rechtzoekende als deze er geen vond. Deze costuyme bepaalde dat de rechtbank 'de jongste advocaat' moest aanduiden. De aangeduide advocaat mocht zijn ministerie niet weigeren.²⁰

In Leuven werden tot 1538 de erelonen van de advocaten die armen bijstonden gedragen door de stadskas. De pastoors van de parochies speelden een belangrijke rol om de 'werkelijke behoefte' van de aspirant te controleren en vervolgens het vereiste attest af te leveren.²¹

Vanaf de 17de eeuw werd de rechtshulp aan behoeftigen mede verzorgd door de 'Confréries van Sint-Ivo' die werden opgericht in verscheidene steden op verzoek van rechtsgeleerden en praktizijnen (Antwerpen: 1630, Gent: 1684).²²

¹⁸ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 382-385.

¹⁹ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 355.

²⁰ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 153.

²¹ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 336.

²² J. STEVENS, *o.c.*, 25; J. NAUWELAERS, *o.c.*, 336.

HOOFDSTUK V. DE ERELONEN

Sedert het 'Corpus Iuris Civilis' is het ministerie van de advocaat niet kosteloos.

De erelonen van de advocaten waren meestal gereguleerd en vastgelegd in Ordonnanties. Bijvoorbeeld: de Ordonnanties van de Souvereine Raad van Brabant van 1492, 1500 en 1522.

Enkele voorbeelden:²³

- 8 centen per dag dat men pleitte of luisterde naar de pleidooien van de tegenstrever. Het hoeft geen betoog dat dit de beknoptheid van de debatten niet in de hand werkte
- het schriftelijk werk werd vergoed per geschreven blad, waarbij werd bepaald dat 'een blad' minstens 18 lijnen diende te tellen en een lijn minstens 12 lettergrepen;

De Ordonnantie van 1522 van de Souvereine Raad van Brabant bepaalde zelfs zware sancties, gaande tot de schrapping, indien de advocaat zich niet aan het tarief hield.

Deze regelzucht werkte de bondigheid van memories, enz. niet in de hand, zodat er opnieuw draconisch werd opgetreden:

- de Ordonnantie van 1668 verbood bijvoorbeeld herhalingen en het gebruik van woorden als 'voormeld', 'beweerdelijk', enz. Bij Ordonnantie van 1681 werden overtredingen gesanctioneerd met boetes van 50 florijnen per overtreding tot een schorsing van drie jaar in geval van recidive;
- de Ordonnantie en de Verhael van Stijl ende Maniere van procederen voor Amptman Borghemeester ende Schepenen der Stadt Antwerpen van 29 november 1582 behoedde de advocaten in hun geschriften te stellen 'grootte resumptien oft eenighe rediten (herhalingen) oft andere allegatien totter materie niet dienende/oft grootte accumulatiën van passagien van rechte/meer dienende tot ostentatie en lanckheyt van de schriftueren/dan tot de decisie vander snaecken'.²⁴

Onder het bewind van Jozef II werd deze wijze van vergoeding, die eeuwen gebruikelijk was, verlaten en werd het principe ingevoerd van vergoeding volgens de 'werkelijke verdienste'.

In het Ancien Régime was het de advocaat wel toegestaan naast het gebruikelijke opgelegde tarief met de cliënt een erelooncomplement (Palmarium) overeen te komen in geval de zaak tot een goed einde werd gebracht. Het 'Pactum de quo litis' (no cure no pay) is steeds verboden geweest.²⁵

²³ zie J. NAUWELAERS, *o.c.*, 242.

²⁴ J. STEVENS, *o.c.*, 23-24.

²⁵ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 253.

Voor regelmatige cliënten (grote families, abdijen, enz.) was het niet ongebruikelijk dat de advocaat vergoed werd volgens een abonnementsstelsel; de cliënt betaalde bv een forfait per jaar. Het ereloon was verschuldigd ongeacht het aantal toevertrouwde zaken, zelfs in jaren dat er geen zaken werden toevertrouwd.²⁶

Uit hetgeen vooraf gaat blijkt dat de advocatuur aan de vooravond van de Franse revolutie reeds over een goed uitgebouwde deontologie beschikte. In tegenstelling tot de andere beroepen die zich verenigd hadden in corporaties en gilden, waren de advocaten echter disciplinair afhankelijk van de rechtbanken waarbij ze geaccrediteerd waren. De overheden grepen vaak reglementerend in. *Supra* werd reeds aangegeven bij wijze van voorbeeld hoe de erelonen werden gereguleerd.

Een ander voorbeeld: de gerechtelijke achterstand.

De gerechtelijke achterstand is eveneens een oud verschijnsel. Processen die 15 tot 30 jaar duurden, waren in onze gewesten geen uitzondering.²⁷

De overheden legden een grote creativiteit aan de dag om de achterstand in te dijken, waarbij ook ten opzichte van de advocatuur reglementerend werd opgetreden. Bijvoorbeeld:

- maatregelen tot inkorten van de schrifturen (zie *supra*);
- het invoeren van een numerus clausus. Bij de Ordonnantie van 1500 werd het aantal toe te laten advocaten bij de Souvereine Raad van Brabant beperkt tot zes;
- het opleggen van een belasting bij de opname op de lijst van de advocaten.²⁸

Jozef II ondernam een grootscheepse poging om de gerechtelijke stand te hervormen met zijn ‘Gerichtsordnung’. Zijn plannen werden echter doorkruist door de Brabantse Omwenteling (1789). De Franse revolutie zou wel tot verandering leiden.

Bij art. 2 van het decreet van 2 september 1790 werd in Frankrijk de Orde van advocaten en het pleitmonopolie afgeschaft. Iedereen die het wou, kon het beroep van advocaat uitoefenen. De Franse Rechtbanken werden overspoeld door “agents d’affaires” die niet te fel gehinderd werden door de deontologische regels. De advocaten die trouw bleven aan hun deontologie probeerden zich te verenigen, zoals bv. in Parijs: les avocats du Marais (genaamd naar de wijk in Parijs waar tot voor de revolutie de meeste advocaten-kantoren gevestigd waren).²⁹

Bij decreet van 9 Vendémiaire van het jaar IV (1 oktober 1795) werden de Nederlanden geannexeerd door Frankrijk. Met één penntrek werd dus ook in onze gewesten het beroep van advocaat, zoals het voorheen bestond, afgeschaft.

²⁶ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 258.

²⁷ B. HERMESDORF, *o.c.*, 130-132.

²⁸ J. NAUWELAERS, *o.c.*, 88-89.

²⁹ G. DUCHAINE en E. PICARD, *o.c.*, 14.

De misbruiken tierden welig. Napoleons' minister van Justitie, CAMBACÉRÈS, ook wel 'le grand Juge' genoemd, lag aan de basis van de herinvoering van het beroep.

Bij decreet van 22 Ventôse van het jaar XII (13 maart 1804) werd het beroep weer ingevoerd. Het decreet van 14 december 1810 regelde de samenstelling van het "tableau" en de "disciplinaire aangelegenheden".

Luidens de preambule van het decreet van 13 december 1810 was Napoleon een groot voorstander van het beroep van advocaat:

"Lorsque nous nous occupons de l'organisation de l'ordre judiciaire, et des moyens d'assurer à nos cours la haute considération qui leur est due, cette profession (d'avocat) dont l'exercice influe puissamment sur la distribution de la justice a fixé nos regards ; nous avons en conséquence ordonné par la loi du 22 Ventôse an XII (13 maart 1804), le rétablissement du tableau des avocats, comme un des moyens les plus propres à maintenir la probité, la délicatesse, le désintéressement, le désir de la conciliation, l'amour de la vérité et de la justice, un règne éclairé pour les faibles et les opprimés, bases essentielles de leur état."

Dezelfde Napoleon liet zich enkele jaren voordien echter heel wat minder lovend uit over het beroep van advocaat, zoals blijkt uit de volgende brief die hij heeft gericht aan zijn Minister van Justitie, CAMBACÉRÈS:

"Je reçois un projet de décret sur les avocats ; il n'ya rien qui donne au grand juge les moyens de les contenir. J'aime mieux ne rien faire que de m'ôter les moyens de prendre des mesures contre ce tas de bavards, artisans de révolutions, et qui ne sont inspirés presque tous que par le crime et la corruption. Tant que j'aurai l'épée au côté, je ne signerai jamais un décret aussi absurde ; je veux qu'on puisse couper la langue à un avocat qui s'en servirait contre le Gouvernement."

Napoleon ging uiteindelijk toch akkoord, maar de advocatuur werd ingekapseld; de Stafhouder werd benoemd door de Procureur-generaal. Ook de leden van de Raad werden door de Procureur-generaal gekozen op voordracht van een lijst van tien kandidaten.

Het decreet legde wel de basis van het beroep vast zoals het, *mutatis mutandis* nu bestaat: oprichting van een orde van zodra een stad meer dan twintig advocaten telde, de installatie en de werking van een tuchtraad die volgende sancties kon opleggen: verwittiging, censuur, berisping, schorsing, schrapping, de organisatie van de stage, de principes van de eer van de orde, de rechtschapenheid en kiesheid die aan het beroep ten grondslag ligt, de organisatie van de verdediging van de behoeftigen opgedragen aan het Bureau voor Consultatie en Verdediging met beroepsmogelijkheid bij 'la Cour Impériale' (het hof van beroep).

Tijdens de Nederlandse periode (1815-1830) onderging de organisatie van het beroep geen verandering; de keizerlijke decreten bleven van toepassing. Vooral in Franstalige kringen stuitte

het voornemen van de Nederlandstalige Minister van Justitie, Van Maanen, om het Nederlands verplicht te gebruiken in gerechtszaken, zelfs in de pleidooien, op heftige weerstand.³⁰

Na de Belgische onafhankelijkheid liet vooral de balie van Brussel zich opmerken door een vrije, onafhankelijke koers: er werd een Stafhouder verkozen, op 14 april 1832 werd een raad van de Orde samengesteld en op de zitting van 21 april 1832 ging men over tot het opstellen van een tableau. De balie, vertrekkend van de kersverse liberale grondwet, nam dus het roer in eigen handen en negeerde de beperkingen vervat in de keizerlijke decreten, die nochtans van toepassing waren. Een en ander gaf aanleiding tot een scherpe briefwisseling tussen Procureur-Generaal Van Meenen en mr. Van Volxem, verkozen Stafhouder te Brussel.³¹

Bij koninklijk besluit van 5 augustus 1936 '*contenant règlement sur la profession d'avocat et sur la discipline du barreau*' werd het beroep hervormd: de raad van de Orde en de Stafhouder werden verkozen door de advocaten zelf. De advocaten werden gerechtigd om te pleiten voor alle rechtbanken van het koninkrijk.

Door de invoering van het Gerechtelijk Wetboek werd de autonomie van de balie nog versterkt; de balie is verbonden met de gerechtelijke orde, doch is geenszins onderworpen aan de organen van de staatsmacht. Dit in afwijking van het vroeger regime (decreet van 1810 en de Uitvoeringsbesluiten) waar de ordes afhingen van de uitvoerende macht, het hof van beroep appelrechter was van de beslissingen van de tuchtraad, de rechter de advocaat kon veroordelen wegens in gebreke blijven ter zitting en de Procureur-generaal suppletieve bevoegdheden had om de algemene vergadering samen te roepen en de tuchtraad te vatten.³²

Deze verregaande mogelijkheden van de executieve werden afgeschaft. De tuchtzaken kwamen in beroep voor de tuchtraad van beroep, die tot voor de Wet van 21 juni 2006³³ op de eerste voorzitter van het hof na was samengesteld uit vier advocaten. Deze tuchtraad was geen kamer van het hof, maar een orgaan van de balie zelf. Ofschoon de rechter de politie van de zitting behoudt, kan hij niet meer veroordelen, maar wel een inbreuk bij wijze van P.V. vaststellen en overmaken aan de disciplinaire overheden (art. 761 Ger. W.). De Procureur-generaal kan de algemene vergadering niet meer samenroepen, noch de tuchtprocedure in gang zetten; hij kon wel (onder het oude tuchtrecht) professionele fouten aangeven bij de orde (oud art. 457 Ger. W.) en had bovendien een recht van verhaal tegen tuchtbeslissingen (oud art. 466 en 477 Ger. W.).³⁴ De onafhankelijkheid van de balie is echter niet volledig; de tuchtrechtspraak blijft onderworpen aan de normale cassatiecensuur (art. 614 Ger. W.). Bovendien kan het Hof van Cassatie, op vordering van de Procureur-generaal, de nietigverklaring uitspreken van reglementen van de Orde van Vlaams Balies of de Ordre des barreaux francophones et germanophone (bevoegdheidsoverschrijding) en van een disciplinaire uitspraak van de tuchtraad van beroep.

³⁰ G. DUCHAINE en E. PICARD, *o.c.*, 17.

³¹ G. DUCHAINE en E. PICARD, *o.c.*, 21-23.

³² J. STEVENS, *o.c.*, 49.

³³ Wet van 21 juni 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de balie en de tuchtprocedure voor haar leden, *B.S.* 20 juli 2006.

³⁴ J. STEVENS, *o.c.*, 49.